

Halvbroren
av Lars Saabye Christensen

(prolog)

– Tusen takk!

Jeg stod på tærne, rakte fram armen så langt jeg kunne og fikk tilbake vekslepengene av Esther, femogtjue øre på en krone. Hun bøyde seg ut gjennom den trange luken og la den skrukkete hånden i de gule krøllene mine og lot den ligge der en stund, ikke at jeg likte det noe særlig, men det var heller ikke første gangen, så jeg begynte å bli vant med det. Fred hadde forlengst snudd ryggen til, stappet posen med kandissukker ned i lomma og jeg kunne se det på måten han gikk at han var forbanna for et eller annet. Fred var forbanna og ingenting kunne gjøre meg uroligere. Han gned skoene mot fortauet og liksom brøyta seg vei, hodet lå lavt mellom de høye, spisse skuldrene, som om han slet seg fram i sterk motvind og måtte bruke alle krefter, men dette var bare en stille ettermiddag i mai, lørdag var det også, og himmelen over Marienlyst var blank og blå og rullet sakte som et digert hjul mot skogene bak byen. – Har Fred begynt å snakke igjen? hvisket Esther. Jeg nikket. – Hva sa han? – Ingenting. Esther lo litt. – Fort deg etter broren din nå. Så han ikke spiser opp alt.

Hun trakk hånden ut av håret mitt og luktet et øyeblikk på den, mens jeg løp for å ta igjen Fred, og det er jo dette jeg husker, dette er minnets muskel, ikke den gamle damens gule fingre i krøllene mine, men at jeg løper og løper etter Fred, halvbroren min, og det er nesten umulig å ta ham igjen. Jeg er den lille lillebroren og jeg lurur på hvorfor han er så forbanna, jeg kjenner hjertets spiss i brystet og en varm, rå dunst i munnen, for jeg har kanskje bitt meg i tunga mens jeg løp ut i gaten. Jeg knytter neven rundt vekslepengene, den varme mynten, og jeg løper etter Fred, den smale, mørke skikkelsen i alt lyset omkring oss. Klokken borte på NRK er åtte over tre og Fred har

allerede satt seg på benken ved buskene. Jeg spurter alt jeg kan over Kirkeveien, det er nesten ikke trafikk, for det er lørdag, bare en likbil kjører forbi og plutselig får den motorstopp midt i krysset og sjåføren i helt grå klær kommer ut og slår og slår på panseret og banner, og inni bilen, i det avlange bagasjerommet bak setene, står det en hvit kiste, men den er sikkert tom, ingen blir vel begravet en lørdag ettermiddag, graverne har sikkert fri nå, og ligger det noen der så gjør sikkert ikke det noe heller, for de døde må ha god tid, sånn tenker jeg, jeg tenker sånn for å ha noe annet å tenke på, og den grå sjåføren, med sorte hansker, får endelig start på bilen igjen og forsvinner mot Majorstua. Jeg puster dypt i den tunge lukten av eksos og bensin og løper over gresset, forbi de små fotgjengerfeltene og trafikkløysene og fortauene som er laget der inne, som en by for dverger, og en gang i året ble vi tatt med dit for å lære trafikreglene av høye konstabler i uniformer og stramme, brede belter. Det var der, i den lille byen, at jeg sluttet å vokse. Fred sitter på benken og ser et helt annet sted. Jeg setter meg ved siden av ham og det er bare oss to her nå, denne lørdag ettermiddagen i mai.

Fred stikker en skarp bit av kandisen i munnen og suger lenge, det surkler i ansiktet hans, jeg kan se det brune spyttet som begynner å renne fra leppene. Øynene hans er mørke, nesten sorte, og de skjelver, øynene hans skjelver. Jeg har sett det før. Han er taus. Duene vagger lydløst i det matte gresset. Jeg venter. Og jeg holder ikke ut lenger. – Hva er det? spør jeg. Fred svelger og det går et rykk gjennom den magre halsen hans. – Snakker ikke med mat i munnen. Fred stapper mer kandis mellom tennene og knuser sukkeret langsomt. – Men hvorfor er du så forbanna? hvisker jeg. Fred eter opp all kandisen, krøller den brune posen sammen og pælmer den ut på fortauet. En måke kommer stupende, skremmer bort duene, snidder asfalten med et skrik og stiger mot en lyktestolpe. Fred drar luggen bakover, men den faller ned i pannen igjen og han lar den henge slik. Endelig sier han noe. – Hva var det du sa til kjerringa? – Til Esther? – Hvem ellers? Er dere på fornavn også nå? Jeg er sulten og kvalm. Jeg får lyst til å legge meg ned i gresset, sovne der, mellom duene. – Jeg tror ikke jeg husker hva jeg sa. – Det gjør du sikkert. Hvis du tenker deg litt om. – Æresord, Fred. Jeg husker ikke. – Hvorfor husker jeg det da? Når du ikke husker

det? – Jeg vet ikke, Fred. Er det derfor du er forbanna? Han legger plutselig hånden på hodet mitt. Jeg synker sammen. Hånden hans er knyttet. – Er du dum? spør han. – Nei. Jeg vet ikke, Fred. Vær litt gem, à. Vær så snill. Han lar neven ligge mellom krøllene. – Vær så snill? Tampen brenner, småen. – Ikke snakk sånn, à. Vær så snill. Han lar fingrene gli ned langs ansiktet mitt, det lukter søtt, som om han smører meg inn med lim. – Skal jeg si deg akkurat hva du sa? – Ja. Gjør det. Si det. Fred lener seg ned til meg. Jeg klarer ikke å se ham i øynene. – Du sa tusen takk.

Jeg ble egentlig lettet. Jeg trodde kanskje jeg hadde sagt noe annet som kunne vært mye verre, noe jeg aldri skulle sagt, som bare hadde sluppet ut av meg, ord jeg ikke visste fantes, horehull. Jeg hostet. – Tusen takk? Sa jeg det? – Ja. Du sa faen meg *tusen takk!* Fred ropte det, enda vi satt på samme benk, tett inn til hverandre. – *Tusen takk!* ropte han. Jeg skjønnte ikke helt hva han mente. Og nå ble jeg enda reddere. Jeg måtte snart på do. Jeg holdt pusten. Jeg ville så gjerne si de riktige tingene, men jeg visste ikke hva jeg skulle svare, for jeg skjønnte ikke hva han mente. *Tusen takk.* Og jeg kunne heller ikke begynne å grine nå. Da ville Fred bare bli enda mer forbanna, eller kanskje le av meg, og det var nesten det verste av alt, at han lo av meg. Jeg bøyde meg mot knærne. – Og så? hvisket jeg. Fred stønnet. – Og så? Jeg tror du er dum likevel. – Jeg er ikke dum, Fred. – Og hvordan vet du det, à? Jeg måtte tenke meg om. – Mor sier det. At jeg ikke er dum. Fred satt taus en stund. Jeg turte ikke se på ham. – Og hva sier mor om meg, à? – Det samme, sa jeg fort. Jeg kjente armen hans på skulderen min. – Du juger vel ikke for broren din, sa Fred lavt. Selv om jeg bare er halvbroren? Jeg så opp. Lyset rundt oss blendet meg. Og det var akkurat som om solen var full av lyd, en høy, skingrende lyd fra alle kanter. – Er det derfor du er så sinna på meg, Fred? – Hvorfor da? – Fordi jeg bare er halvbroren din? Fred pekte på hånden min, som jeg fremdeles holdt vekslpengene i, en femogtjueøre, den var varm og klissen, som en flat pastill noen hadde sugd på lenge og gugga ut. – Hvem er det sin? spurte Fred. – Den er vår, vel. Fred nikket flere ganger og jeg ble helt varm av glede. – Men du kan godt få den, sa jeg fort. Jeg ville gi ham mynten. Fred satt bare og stirret på meg. Jeg ble urolig igjen. – Hvorfor sier du tusen takk, da? Når du får tilbake penger som er våre?

Jeg trakk pusten. – Bare sa det. – Tenk deg bedre om neste gang, greit? – Ja, hvisket jeg. – For jeg vil ikke ha en bror som driter seg ut. Selv om du bare er halvbroren min. – Nei, hvisket jeg. Jeg skal tenke meg bedre om. – Tusen takk er et drittord. Aldri si tusen takk. Skjønner? Fred reiste seg, spyttet en tjukk, brun klyse i en høy bue, og den landet med et brak i gresset rett foran oss. Jeg så en flokk med maur som krabbet mot den. – Jeg er tørst, sa Fred. Blir så jævli tørst av kandis.

Vi gikk over til Esther igjen, til kiosken i portrommet rett overfor Majorstuen kirke, den hvite kirken hvor presten ikke ville døpe Fred, og siden nektet han å døpe meg også, men det var bare på grunn av navnet mitt. Jeg stilte meg foran luken, på tå, Fred lente seg mot takrennen, løftet hånden og nikket, som om vi var blitt enige om noe stort. Esther kom til syne, smilte da hun fikk øye på meg og måtte kjenne på krøllene mine enda en gang. Fred stakk tunga så langt han kunne ut av munnen og lot som han spydde. – Og hva skal det være nå, min lille herre? spurte Esther. Jeg ristet fingrene hennes vekk fra hodet. – Saftpose. Rød. Hun så litt forundret på meg. – Ja, ja. Rød saftpose skal bli. Kan skjønne det. Hun fant fram det jeg skulle ha. Fred stod der, i skyggen, men nesten blendet han også, av det skarpe skinn fra den hvitkalkete kirkemuren på den andre siden. Fred bare stirret på meg. Han slapp meg ikke av syne. Han så alt. Han hørte alt. Jeg la mynten fort i Esthers hånd og hun ga straks tilbake en femøre. – Værsgod, sa Esther. Jeg så henne i øynene. Jeg stod på tå og så henne i øynene, svelget flere ganger og over oss rullet fremdeles himmelen, langsomt, som et svært, blått hjul mot skogene. Jeg pekte på femøren. – Den er vår, sa jeg høyt. Bare så du veit det! Esther ramlet nesten ut av den trange luken. – Men jøssenavn. Hva går det av deg? – Ingenting å takke for, sa jeg. Og Fred tok tak i armen min og dro meg oppover Kirkeveien. Jeg ga ham saftposen. Jeg hadde ikke lyst på saftpose. Han beit høl i hjørnet og klemte ut den røde saften i en stripe etter oss. – Ikke så verst, sa han. Du kommer deg. Jeg ble så glad. Jeg ville gi ham femøren også. – Behold den, sa han. Jeg klemte fingrene rundt den brune mynten. Jeg kunne kaste på stikka med den, hvis noen ville kaste på stikka med meg.

– Tusen takk, sa jeg.

Fred sukket dypt og jeg var redd for at han skulle bli forbanna igjen. Jeg kunne bitt av meg hele tungen og svelget den.

Men i stedet la han armen rundt meg, mens han skviste den siste dråpen fra saftposen ned i rennesteinen. – Husker du hva jeg spurte deg om i går? spør han. Jeg nikker fort og tør nesten ikke å puste. – Nei, hvisker jeg. – Nei? Husker du det ikke? Jeg husker det. Men jeg vil ikke huske det. Og jeg klarer ikke å glemme det. Jeg skulle heller ønske at Fred ikke hadde begynt å snakke igjen likevel. – Nei, Fred. – Skal jeg spørre en gang til? – Ja, hvisker jeg. Og Fred smiler. Han er ikke forbanna, ikke når han smiler sånn.

– Skal jeg drepe faren din for deg, Barnum? spør han.
Jeg heter Barnum.